

MOLNÁR ANTAL

Előszó

A Rómában működő külföldi tudományos intézetek egyik legfontosabb feladata, hogy a falaik között folyó kutatómunkát, tágabban a saját országuk humán tudományosságának az itáliai és különösen a római tudományos élet számára fontos eredményeit magas színvonalon tegyék közzé. Ennek érdekében az egyes intézetek és akadémiák történelmük folyamán számos kiadványsorozatot alapítottak, miként tette azt a hányatott sorsú Római Magyar Akadémia is. Az Akadémia igazgatójaként – figyelembe véve az intézmény sajátos funkcióit és korlátait – 2012-ben úgy döntöttem, hogy számunkra egy magas színvonalú római kiadónál megjelenő saját sorozat lenne a leginkább méltó és hatékony publikációs forma. Ezzel továbbra is rendelkezésünkre állhatott egy saját arculatot biztosító, önálló akadémiai publikációs fórum, amely képes volt biztosítani a magyar kutatások megfelelő római és nemzetközi jelenlétét. Ezt ugyanis egy Magyarországon kiadott idegen nyelvű sorozattal vagy évkönyvvel egyre nehezebb, ha nem lehetetlen elérni. Másrészt jelentős mértékben nyitottunk az olasz és a Rómában dolgozó külföldi tudósok felé, akik egy jelentős kiadónál megjelenő sorozatban sokkal szívesebben publikálnak, mint egy intézmény „házi” kiadványában.

Egészen rövid tájékozódás után pontosan 10 évvel ezelőtt, 2012 októberében vettem fel a kapcsolatot a Viella kiadó vezetőjével, Cecilia Palombellivel, akivel azonnal megtaláltuk a közös hangot. Megalapítottuk, vagy inkább újra alapítottuk a Viella kiadó gondozásában a Római Magyar Akadémia könyvsorozatát, amelynek címe az intézet korábbi sorozatát vitte tovább: *Bibliotheca Academiae Hungariae – Roma. Studia*. Az első kötet már a következő évben megjelent, ettől kezdve éves rendszerességgel láttak napvilágot a publikációk 2018-ig. A sorozat koncepciójának lényegét az jelentette, hogy olyan témákat kívánt vizsgálni, amelyek kapcsolódási pontot jelentenek a magyar és a római, itáliai, sőt sokszor európai történelem számára. Emellett a kortárs történetírás érdeklődésének fókuszában állnak, ha úgy tetszik, divattémák. Ha a köteteket számba vesszük, ezt a célt sikerült is elérni: a diktatúrák és a katolikus egyház viszonyát tárgyaló két kötet, a ferences obszervancia vagy a római nemzeti templomok történetét sajátos megközelítéssel tárgyaló konferenciáink aktái mindenképpen fontos nemzetközi kutatásokhoz illeszkedtek, és jelentős érdeklődést váltottak ki a szakemberek körében. Külön ki kell emelnünk két kötetet, amelyek szorosan kapcsolódnak a jelen kiadványhoz. 2013-ban adtuk ki a magyarországi Anjou-kutatásokat reprezentáló tanulmánykötetet, 2018-ban pedig a középkori magyarországi művészet történetét bemutató kollektív monográfiát. Mindkettő célja az volt, hogy nemzetközi kutatások számára kevésbé ismert, ugyanakkor a nyugat-európai kontextusba minden elemében nagyon szervesen illeszkedő magyar középkort a korábbinál hangsúlyosabban helyezzük fel Európa térképére. A kötetek szakmai fogadtatásából, a nagyszámú pozitív recenzióból teljesen egyértelmű, hogy ezt a feladatot sikerrel teljesítettük.

Az Anjou-dinasztia és az általa uralt országok története talán elsőként merült fel a sorozat lehetséges témái között. Ennek okai teljesen nyilvánvalóak, hiszen a magyar medievisztika ezzel témakörrel tudott a leginkább kapcsolódni az egyre élénkebb olaszországi és franciaországi kutatásokhoz. Ez utóbbiak ráadásul egyre komolyabb érdeklődést mutattak a magyarországi történészek eredményei iránt. A dinasztia által egykor (de nem feltétlen egy időben) uralt területek – Anjou, Maine, Provence, Lotaringia, Szicília és Dél-Itália, Piemont, Lombardia és Toszkána, Magyarország, Lengyelország, Morea és Albánia – Anjou-kori történetét az 1990-es évekig többnyire külön, az egyes nemzeti történetírások keretein belül kutatták. Az áttörést, azaz a nemzeti történetírások közti, további együttműködést megalapozó kapcsolatfelvételt az 1995-ben Rómában és Nápolyban megrendezett nemzetközi konferencia jelentette. A magyarországi Anjou-kutatók nagy számban először az Angers-ben, 1998-ban, *La noblesse dans les territoires angevins* címmel rendezett konferencián jelentek meg, a magyar jelenlétet a francia szervezők az Anjou-kutatások jelentős megújulásaként értékelték. Az 1990-es évek végétől kezdve az Anjou-országok történetével foglalkozó történészek részvételével további tematikus konferenciákra is sor került, amelyeknek köszönhetően az elmúlt évtizedekben – elsősorban az Anjou-ház nápolyi és provence-i uralmáról – rendkívül gazdag szakirodalom született, köztük több klasszikussá vált tematikus konferenciakötet az Anjou-tartományok nemességéről, kultúrájáról, az Anjou-országok bírói gyakorlatáról és diplomáciájáról. Az újabb léptékváltást jelentő, minden korábbinál szorosabb nemzetközi kutatói együttműködés megteremtése az Anjou-államok hatalmi elitjét vizsgáló nemzetközi kutatási projekthez fűződik (*Les processus de rassemblements politiques. L'exemple de l'Europe angevine /XIIIe-XVe siècles/: conception et élaboration d'une base de données sur les officiers dans l'espace angevin* – EUROPANGE, 2014-2018).

Ennek az immár negyedszázados együttműködésnek, kölcsönös kutatói érdeklődésnek fontos eredménye, újabb állomása ez a kötet. A könyv alapjául szolgáló konferencia geneziséét és szervezésének történetét a kötet szerkesztői (curatori) ismertetik, így erre én nem térek ki. Csupán arra szeretnék utalni, hogy ebben az esetben is nagyon fontos szerepet játszott a helyi kezdeményezés és egy nemzetközileg is jelentős kutatási irány egybekapcsolódása, amely a sorozat más kötetében is tetten érhető. 2013-ban a ferences obszervanciáról rendezett tanácskozás egy sarnanói és maceratai kezdeményezésekből nőtt ki értékes olasz-magyar tudományos kooperációvá. Ebben az esetben a padovai Carrara-kastély, az egykori börtön rehabilitációja során 2007-ben előkerült magyar királyi címerek és sisakdíszek adták az apropót Padova és Nagy Lajos magyar király kapcsolatainak alaposabb vizsgálatához. Az Anjou uralkodó ugyanis meghatározó szerepet játszott az itáliai politikában, a Velencei Köztársasággal való konfliktusai miatt kiterjedt szövetségi rendszert épített ki a félszigeten, amelynek a padovai Carrarák is fontos részét képezték. A politikai kapcsolatok, a magyar királlyal való együttműködés az itáliai városok urainak reprezentációjában, irodalmi és képzőművészeti alkotásokban is jelentős lenyomatot hagyott, ennek emlékei a padovai freskók is. A konkrét művészeti emlékekből kiinduló kutatás egy fontos történelmi kérdéskör, Padova és az Anjou-Magyarország kapcsolatrendszerének interdiszciplináris tanulmányozásává szélesedett. Azzal, hogy a múlt évi konferencia és annak kötete a Carrarák és Nagy Lajos kapcsolatát állította a vizsgálat középpontjába, ígéretesen tágul az Anjou-kor vizsgálatának

fókusza is, túllépve immár az egykori Anjou-országok határain, remélhetőleg további köteteket eredményezve egy fontos korszak feltárásában.

A sorozatszerkesztő számára külön öröm és megtiszteltetés, hogy a szervezők kezdettől fogva úgy gondolták: ennek a fontos konferenciának az anyagát a Római Magyar Akadémia sorozatában jelentetik meg. Ez a gesztus világosan jelzi a sorozat és ezen túl a Római Magyar Akadémia megbecsültségét az itáliai tudományos életben, sőt bizonyos értelemben a vállalkozás felnőtté válását is jelenti, amely ezzel immár nincsen kiszolgáltatva az intézményvezetők szükségszerű váltakozásainak. Bízom benne, hogy a néhány éves szünet után újra folytatódó sorozatban a jelen kiadványhoz hasonló értékes és fontos kötetek látnak napvilágot, tovább erősítve az elmúlt generációk által kiépített és kitűnően működő olasz-magyar tudományos együttműködést.